

leksikonsko-enciklopedijskoga djela *osobnici* mogu biti opći, nacionalni i strukovni.

U Leksikografskom zavodu „Miroslav Krleža” izrađen je za potrebe zavodskih nacionalnih izdanja veliki Hrvatski osobnik u obliku elektroničke baze s osnovnim podacima (prezime, ime, nadnevcu rođenja i smrti, zanimanje, područje, izvori) za više od 40 000 Hrvata, a obuhvaća razdoblje od doseobe do naših suvremenika.

Javnosti je poznat i opsegom nevelik (89 str.) Osobnik crkvenih odličnika, župnika, upravitelja svetišta, kapelana i redovnica u Mariji Bistrici, koji je sastavio i 1998. objelodanio u Mariji Bistrici Petar Rogulja.

Inače je riječ *osobnik* zabilježena u Rječniku JAZU (sv. 9., Zagreb, 1925.) u značenju 'privatan čovjek' (homo privatus), privatnik, a preuzeta je iz Stulićeva rječnika, što upućuje na njezinu starinu. Namjesto *osobnika* poslije se u tom značenju pojavljuje *posebnik* i njegov ženski mocijski parnjak *posebnica*

kao oznaka za manjega privatnoga poduzetnika/poduzetnicu.

Osobnik je također poznat u pravnom nazivlju NDH kao naziv za službeni dokument s osobnim podacima državnih i javnih službenika (prezime i ime, ime oca/majke; vjera, narodnost; nadnevak, mjesto, općina i država rođenja; službovanje; bračno stanje).

Među suvremenim govornicima hrvatskoga jezika mogu se čuti, doduše rijetko, i oni koji naglasno i značenjski razlikuju *òsobnik* (isprava) i *osòbnik* (popis osoba).

Višeznačnost ne bi trebala utjecati na izbor riječi osobnik kao zamjembence za OIB. U jeziku je višeznačnost česta pojava i vrlo rijetko otežava komunikaciju. Tako bi trebalo biti i u ovom slučaju: u općem bi jeziku *osobnik* zamijenio OIB, a u strukovnim jezicima, pravnom i leksikografskom, označivao bi ono što i dosad označuje, ispravu/dokument s osobnim podacima te popis osoba s osnovnim podacima.

Nataša Bašić

HRVATSKI JEZIK PRED ULASKOM U EUROPSKU UNIJU

djel za jezikoslovlje Matice hrvatske priredio je 22. travnja 2010. u Matičnoj palači u Zagrebu Okrugli stol pod naslovom: Hrvatski jezik pred ulaskom u Europsku Uniju. Zanimanje je javnosti bilo veće od organizatorova predmnijevanja, pa je dio slušateljstva morao biti smješten u predvorje male dvorane, u kojoj je skup održan. Na Okruglom stolu govorili su Marin Andrijašević (Što znamo o babilonskoj Europskoj Uniji?), Suzan Šarčević (Izobrazba prevoditelja i terminologa za potrebe prevođenja zakonodavstva EU i za rad u europskim institucijama), Jasminka Novak

(Izobrazba prevoditelja za prevođenje pravne stečevine Europske Unije i za rad u njezinim institucijama), Neda Erceg (Hrvatski jezik na portalu Europske Unije), Josip Silić (Kako pristupiti hrvatskom standardnom jeziku – policentristički ili strukturalistički), Mirko Peti (Politička odluka sa štetnim jezikoslovnim posljedicama), Barbara Kryžan-Stanojević (Europeizacija „europskih” i „neeuropskih” jezika), Jagoda Granić (Europa u hrvatskoj jezičnoj politici: jezične manjine) i Anita Peti-Stantić (Zakon i/ili jezična kultura: Ima li jezične politike u Hrvatskoj?), a izostala su dvojica najavljenih izlagača, Ivo Žanić (Bojimo li se sebe ili drugih (i kojih)) i Mate Kapović (Jezik neoliberalne vulgate i Europska Unija).

Uvodno je izlaganje podnijela Maja Bratanić, voditeljica i koordinatorica skupa te glavna urednica Eurovoca, hrvatsko-engleskoga pojmovnika Europskih zajednica, koji je u izdanju Hrvatske informacijsko-dokumentacijske referalne agencije (HIDRA) objavljen u Hrvatskoj već u pet izdanja, a kao savjetnica za hrvatski jezik potpisuje ga Branka Tafra (savjetnik je za engleski Vladimir Ivir). Iako Hrvatska nije članica EU, hrvatski se jezik nalazi na portalu Europske Unije još od 2005. upravo zahvaljujući izgradnji i održavanju Eurovoca na europskim mrežnim stranicama. Pravo pitanje nije što će se s hrvatskim jezikom događati u europskom višejezičnom okružju, istaknula je Bratanić, već što sve stručnjaci koji se jezikom bave, institucije i državna politika mogu učiniti da hrvatski jezik u njem postane prepoznatljiviji, zbiljski nositelj nacionalnoga identiteta i djelotvorno sredstvo europske i svjetske komunikacije.

U tom su smislu sudionici Okrugloga stola govorili o poteškoćama i postignutim rezultatima u vezi s prevođenjem pravnih stečevina EU i izradbi priručnika za prevođenje, obrazovanju prevoditelja te o procesima u suvremenom hrvatskom jeziku, odnosu institucija prema književnomu jeziku te o jezičnoj politici i jezičnom zakonodavstvu u Hrvatskoj.

Za potrebe prevođenja zakonodavstva EU i za rad u europskim institucijama Hrvatska zapravo nema odgovarajuće kadrove – prevoditelje, terminologe i pravne jezikoslovce – koji zadovoljavaju kriterije Europske komisije. Najveće su zaprjeko hrvatskim prevoditeljima slabo poznavanje ili nepoznavanje drugoga stranoga jezika, nedovoljno razvijene kompetencije na materinskom jeziku, nedovoljno znanje o Europskoj Uniji i terminologijama u EU. U Hrvatskoj je tek 2006. pokrenut prvi poslijediplomski specijalistički studij prevoditeljstva, a do da-

nas nisu osnovani prevoditeljski instituti ni posebni odsjeci za prevođenje. Primjerice, na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, čulo se u raspravi, godinama postoji neshvatljiv i nerazuman otpor skupine nastavnika osnivanju takvih specijalističkih prevoditeljskih studija, a Europska Unija ne priznaje diplome u kojima ne stoji zvanje: diplomirani prevoditelj.

Iako je jezična ravnopravnost svih zemalja članica zajamčena aktima EU, pa i Lisabonskim dogovorom (čl. 55.), zbog navodne se prevoditeljske štednje Hrvatskoj u posljednje vrijeme iz određenih europskih parlamentarnih krugova pokušava osporiti pravo na jezičnu individualnost pri ulasku u Uniju te ju se pokušava ugurati u nepostojeći b/h/s jezik. Nesmotrenim postupcima slabljenju hrvatskoga na međunarodnoj pozornici pridonosi i hrvatska Vlada, čulo se na Okruglom stolu, koja poklanja skupe i s mukom izrađene prijevode europskih zakona na hrvatski jezik državama u okružju, koje će već sutradan telaliti kako smo im ukrali jezik!

Točno je stajalište sudionika Okrugloga stola kako nema velikih i malih naroda i jezika i kako hrvatski jezični udio od 0,8 posto kada uđe u EU ne će umanjiti njezina prava i obveze. Veličina i snaga naroda i jezika uistinu je sadržana u kulturnoj veličini te baštinjenju europskih i svjetskih kulturnih vrijednosti. Hrvatska kulturna i jezična povijest duboko su ukorijenjeni u europsku kulturnu i civilizacijsku maticu, jednako mediteransku grčko-latinsko-romansku kao i panonsku germansku, pa su u tom smislu Hrvati zapravo tisućljetni Europljani. Možda je u tom smislu nedostajao poneki osvrt ili komentar sudionika Okrugloga stola, jednako kao i osvrt na mnogobrojne školske reforme i eksperimente koji traju od 1945., u kojima se učenje svjetskih jezika svodilo na najmanju mjeru, a broj se sati materinskoga jezika potihlo iz godine u godinu smanjivao.

Na Okruglom su se stolu mogli čuti i razložni glasovi u vezi s vođenjem jezične politike u Hrvatskoj, napose o novopredloženom Lesarovu zakonu o hrvatskom jeziku, koji se netočno dovodio u vezu s dvama neuspjelim prethodnim jezičnim zakonima. I dok su jedni izlagači u prvom dijelu skupa upućivali na iskustva drugih zemalja, čak predlagali osnutak povjerenstva za povezivanje s „jezično malim” državama poput

Estonije, Slovačke i Slovenije radi razmjene iskustava (Andrijašević), drugi su činjenicu što je slovenski predložak u osnovi Lesarova jezičnoga zakona, koji bi imao odrediti položaj hrvatskoga jezika u javnoj i službenoj porabi, držali njegovim najvećim nedostatkom (Peti-Stantić).

Nataša Bašić

STARI HRVATSKI FONOGRAFSKI ZAPISI U NOVOJ ZVUČNOJ TEHNICI

 Series 11/1: Croatian Recordings 1901-1936 (Sound Documents from the Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences. The Complete Historical Collections 1899-1950, Vienna 2009), Croatian Recordings 1901-1936, Series 11/1. Sound Documents from the Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences. The Complete Historical Collections 1899-1950, Vienna 2009., 4 audio CD-a, 1 CD-rom, brošura (176 strana), OEAW PHA CD 27, ISBN 978-3-7001-6560-6

Ovdje nije riječ o prikazu jedne knjige, već CD-izdanja. Bez pretjerivanja, kod ovog izdanja riječ je o prvi put objavljenoj jedinstvenoj zbirci najranijih povijesnih glazbenih snimaka (1901.) s hrvatskoga kulturnog područja, koji su prije svega namijenjeni jezikoslovcima, ali isto tako i muzikolozima, etnolozima, filolozima, teolozima itd. O čemu je riječ? U Beču je 1899. godine osnovan Fonografski arhiv (kao Odjel Austrijske akademije znanosti), gdje su već početkom 20. stoljeća usavršili aparat za tonsko snima-

nje, koji je zahvaljujući svojoj pokretnosti bio vrlo koristan i omogućavao rad na terenu, „s ciljem formiranja zbirke tonskih zapisa, po strogim znanstvenim načelima, za potrebe lingvistike i muzikologije.”¹ Taj pronalazak bio je zanimljiv mnogim znanstvenicima, pa je tako zainteresirao i balkansku komisiju u Beču. Već 1901. godine, dakle u prvoj godini testiranja uporabe ovoga pronalaska, Milan je Rešetar krenuo u istraživanja granica dijalekata i sa svog znanstvenog putovanja donio vrijedne zvučne plodove, koji između ostalog, čine sadržaj ovog CD-izdanja.

Stoga nije začuđujuće da su prvi svjetski pothvati te vrste pobudili i zanimanje carske kuće. Prilikom susreta suradnika Fonografskog arhiva i cara Franje Josipa, 20. kolovoza 1904. godine u Bad Ischlu, u Almanahu Austrijske akademije znanosti objavljeno je sljedeće: „Car se veoma interesuje za rad Akademije, preslušao je nekoliko snimljenih ploča, [...] Njegova pitanja pružila su priliku da se izvještava o snimljenim dijalektima srpsko-hrvatskog jezika dr Rešetara.”²

Poslije prvog uspješnog Rešetarova istraživačkog putovanja u Hrvatsku (na drugom putovanju, 1907. godine istraživao je moliške

¹ Sigmund Exner u: Hajek, Leo: Das Phonogrammarchiv der Akademie der Wissenschaften in Wien von seiner Gründung bis zur Neueinrichtung im Jahre 1927., Beč, 1928, str., 3.

² Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Beč, 1904./54., 355.